

Nr 312.

Av herr Carlström m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 221, angående åtgärder för främjande av ökad bostadsproduktion m. m.

I proposition nr 221 till årets riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit vissa ytterligare åtgärder för främjande av ökad bostadsproduktion utöver nu gällande, vilka beslutades vid föregående års riksdag. Det har nämligen visat sig att de förhoppningar, som knötos till förra årets subventionsförslag ifråga om utökad bostadsproduktion, icke infriats, när byggnadskostnaderna under tiden sedan dess ytterligare stegrats på ett sätt som gjort subventionsbidragen otillräckliga. I av den tillkallade utredningsmannen framlagda promemorian, på vilken det nu föreliggande förslaget i huvudsak bygger, beräknas de stegrade kostnaderna från början av 1939 fram till hösten 1941 utgöra för arbetslönerna 5,8 %, för materialpriserna 44,4 % och för övriga omkostnader 22,9 %. Genom en viss vägning av dessa tal kommer utredningsmannen fram till att kostnadsstegringen belöper sig till 80 % på materialen, 8,5 % på arbetslönerna och 11,5 % på övriga kostnader. Prisstegringen sedan dess får väl förutsättas ha skett i samma proportion för de olika faktorerna. Den »överkostnad», som inträtt och vilken nu ytterligare anses böra kompenseras, utgör enligt utredningsmannens beräkningar 10 %.

Det är emellertid att märka, att under det man i fjolårets proposition sysslade ganska mycket med problemet om sänkning av byggnadskostnaderna och t. o. m. knöt viss uppgörelse inom byggnadsfacken som en förutsättning för då föreliggande förslags förverkligande, så har man i år med en anmärkningsvärd tystnad gått förbi dessa ting. Visserligen talas det om priskontrollnämnden då det gäller materialkostnaderna, men på det andra området angående arbetslönerna synes man ha fullständigt kapitulerat. Stegringen av lönerna anses ju så obetydlig jämfört med stegringen av materialpriserna, att det knappast är lönt att tala om de förstnämnda. Och att ge sig in på dessa byggnadsarbetar- och ackordslöner såsom de avspeglade sig redan före den nuvarande krisen, har man icke funnit angeläget. Monopolet på detta område står orubbat kvar.

Vi finna det emellertid uppenbart, att om ett rimligare förhållande skall kunna inträda på byggnadsmarknaden, måste frågan om byggnadskostnaderna, både i vad det avser materialkostnader och arbetslöner, göras till

föremål för en grundlig undersökning. Ty utan en sådan kommer ett fortsatt subventionerande endast att resultera i att så fort stat och kommun öka sina bidrag, kommer denna ökning att inkasseras i höjda priser på material och arbetslöner. Såsom situationen på detta område nu utvecklats sig, är det för övrigt fråga om icke ett inskränkande av all icke oundgänglig byggnadsverksamhet är enda vägen att komma till rätta med problemet. Den vägen får nu jordbrukets utövare i stor utsträckning praktisera. Även om den vägen i och för sig är ganska obekväma att gå, så är den dock bättre än att i denna tid belasta näringen med utgifter, som för framtiden skulle bli ödesdigra för jordbrukaren.

Men i städer och samhällen, dit nu folket drar sig i allt hastigare tempo, kan icke ett sådant förfaringssätt tillämpas, menar man. Om utvecklingen skall fortsätta såsom nu är fallet är det givetvis icke möjligt. Men kan man räkna med en sådan utveckling efter krigets slut, när krigs- och krisindustrin saktar av och delvis så småningom upphör? Uppenbarligen icke. När den tiden kommer blir det åter fråga om arbetskraftens överflyttning till andra områden och då kanske även landsbygden får tagas till godo för ett rätt stort antal av dem som nu samlats till städer och samhällen.

Detta perspektiv borde mana till viss försiktighet då det gäller att med statliga åtgärder framskapa en konstlad byggnadsverksamhet, som saknar ekonomiska förutsättningar på längre sikt. Till försiktighet borde också mana det förhållandet, att f. n. ett stort antal byggnadsarbetare funnit sysselsättning inom andra arbetsområden, men att dessa arbetstillfällen efter kriget inte längre stå till förfogande. Arbetslöshet kommer då att inträda för detta klientel. I en sådan situation är det uppenbarligen av största vikt om byggnadsarbetena i största utsträckning kunde återupptagas; och detta gäller ej blott arbetarna utan också byggnadsindustrien överhuvud.

Det torde därför vara nödvändigt att under denna onormala tid söka draga sig fram med endast sådant bostadsbyggande, som är ofrånkomligt och som betingas av att man för framtiden har att räkna med en stadigvarande sysselsättning för den inflyttade befolkningen på platsen ifråga. Man kan också utgå ifrån, att den byggnadsverksamhet som ägde rum under 1939 var onormalt stor och på vissa orter skapade en bostadsreserv, som ännu knappast är fullt utnyttjad. Det är sålunda icke riktigt att såsom nu synes ske taga 1939 som jämförelsetal för en normalt fortgående företeelse på byggnadsmarknaden. Det visar sig också, att man i en del samhällen under nu pågående högljudda propaganda för statligt subventionerande av bostadsbyggandet sätter i gång med byggnadsföretag, som i själva verket icke äro påkallade av bostadsbrist. Nyligen drev man från en viss grupps sida igenom ett sådant byggande i en stad söderut, fastän det från mera ansvarigt håll omvittnades att behovet just nu ej förefanns.

Att vårt folk under en kristid som denna måste söka nöja sig med en sammanpressad bostadsstandard är tämligen påtagligt. Då hela världen är

i uppror och oerhörda ansträngningar måste göras för vår beredskap och vårt lands försvar — ansträngningar som kasta in arbetskraften på andra och icke produktiva områden och dessutom till det yttersta taga statens finanser i anspråk — kan icke undgå att byggnadsmarknaden stagnerar. Detta få vi söka genomlida under förhoppning om att, om vi efter krigets slut fortfarande som fritt folk kunna bestämma vårt öde, vi kunna taga igen vad som eftersatts. Men då måste vi också ha de ekonomiska resurser som härför äro nödvändiga. Därför är det angeläget att dessa ej uttömmas under nuvarande onormala läge på byggnadsmarknaden.

Från dessa utgångspunkter anse vi att en nedsättning av de av Kungl. Maj:t i propositionen äskade beloppen bör ske. Då av förra årets anslag till tertiärlån ännu stå kvar disponibla 40 miljoner kronor, torde den nu begärda summan för detta ändamål kunna begränsas till 10 miljoner kronor, vid vilket förhållande ändock 50 miljoner kronor stå till förfogande för tiden fram till nästa budgetårs slut. I fråga om tilläggslånen anse vi att å tilläggsstat II 5 miljoner kronor böra vara tillfyllest samt 10 miljoner kronor för budgetåret 1942/43. I vad det gäller tilläggslånen anse vi nämligen att kommunerna böra verksammare bidra än vad i propositionen föreslås, enär detta innebär en säkrare garanti för att inga icke oundgängliga byggen med subvention igångsättas. På sådana platser där krigs- eller krisindustri nu hopat ett större antal sysselsatta och där kommunerna ej kunna beräkna varaktighet i byggnadsbehovet men detta ändå nu måste tillgodoses, bör staten kunna på ett särskilt sätt bidra under prövning från fall till fall.

Då motiveringen för de skilda låne- och bidragsformerna är angelägenheten av att hålla nere en hyresstegring som eljest kunde befaras genom att osubventionerade nybyggen komme att kräva högre hyror än på hyresmarknaden allmänt gällande, finna vi visserligen denna bärande såtillvida som dessa åtgärder medverka till förhindrande av den inflation som höjda hyror skulle medföra. Men det måste även beaktas, att de statliga subventionskostnaderna på skilda områden också kunna leda till inflation och att härigenom fastighetsägarnas eller hyresvärdarnas realinkomster kunna väsentligt nedsättas. Vid ett fortsatt försämrat penningvärde torde inga medel stå till buds till förhindrande av hyresstegring även i tidigare byggda fastigheter. Under sådana förhållanden lär icke ens den i propositionen skymtande tankegången att förstatliga bostadsbyggnadsverksamheten kunna hejda en sådan utveckling. Metoden med tilläggslån vilja vi ej motsätta oss då denna väg ej kan anses mera omtvistlig än de övriga av krisförhållandena framskapade subventionsformerna.

Under återopande av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte för avhjälpan av den tillfälliga krissituationen på byggnadsområdet bevilja anslag med följande begränsade belopp, nämligen

Motioner i Andra kammaren, Nr 312.

dels å tilläggsstat II för 1941/42 till *Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet ett reservationsanslag* av 5,000,000 kronor;

dels å riksstaten för budgetåret 1942/43

- 1) till *Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet ett reservationslag* av 10,000,000 kronor;
- 2) till *Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet ett reservationsanslag* av 10,000,000 kronor; samt

att de synpunkter som i motionen kommit till uttryck måtte vinna beaktande vid förevarande propositions behandling.

Stockholm den 28 april 1942.

Oscar Carlström.

Gösta Liedberg.

*Alfr. Nilsson,
Steneberg.*

R. Barnekow.

O. E. Sandberg.
